

Мешкурова А. О.

аспірант,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ІНШОМОВНА КОМУНІКАЦІЯ У РОМАНІ «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ» ДЖ. ТОЛКІНА

Дана розвідка присвячена аналізу зображеної іншомовної комунікації в англословній художній літературі. Матеріалом дослідження слугував роман «фентезі» «Володар Перснів» англійського письменника Дж. Толкіна.

Актуальність даного дослідження обумовлена тим, що спроби визначити своєрідність науково-фантастичної літератури та існування в ній паралельних світів не припиняються більш ніж півтора століття. Недостатньо вивченою є проблема зображення іншомовної комунікації між персонажами-землянами і істотами з іншого всесвіту. Це не може не викликати жвавий науковий інтерес серед дослідників.

Слід зауважити, що Дж. Толкін був не лише письменником, а й ученим-філологом та професором Оксфордського університету. Він підкреслював, що його твори мають філологічний характер і зазначив: «Ніхто не вірить мені, коли я кажу, що моя величезна книга – це спроба створити світ, у якому мова, яка відповідає моїм особистим естетичним уподобанням, могла б здаватися справжньою. Але це правда» [1, с. 502].

У аналізованому романі «Володар Перснів» Дж. Толкін продемонстрував «справу свого творчого життя» – вигадану ним ельфійську мову. Вперше письменник почав займатися створенням іншомовної комунікації ще у 1910 році, а згодом у 1915 році дав назву вигаданій мові фантазійного світу Середзем'я – *Квенья*. Упродовж життя він активно розвивав історію та граматику ельфійської мови.

В досліджуваному романі було ретельно проаналізовано 10 текстових фрагментів, в яких зафіксовано використання ельфійської мови.

Відправним пунктом дослідження є факт того, що одним із центральних елементів комунікації в художньому тексті є персонажне мовлення. Саме герої оповіді є носіями або навпаки противниками ідей автора та провідниками духу того часу.

Загальновідомо, що комунікація – це процес обміну інформацією, певними фактами, ідеями, поглядами, емоціями, тощо. Тож слід відмитити, що неможливо зберегти достовірність мовлення, яке

присутнє у художньому творі, без його головних характеристик, таких як: емоційність, спонтанність, ситуативність та інші.

Аналіз фрагментів персонажного мовлення засвідчив, що важливу роль в ньому відіграє пунктуація. Більша частина досліджених висловлювань мають емоційне забарвлення. При цьому автор не називає це безпосередньо через номінації відчуттів, емоцій та не описує їх. Навпаки персонажі розкривають свої почуття опосередковано, через емоційно забарвлену інтонацію, тому в репліку вводяться окличні конструкції та вигуки. Наприклад:

1. Посеред ночі головних героїв Фродо, Гімлі, Піпіна, Леголаса, Арагорна та Боромира атакували варги. Варгами називають великих вовків, які співпрацюють з орками. Саме тому вогняне заклинання Гендальфа пролунало, аби усі стали на захист і запалили вогонь. «*Naur an edraith ammen! Naur dan i ngaurhoth!*» – «Нехай вогонь порятує нас! Вогонь проти воїна-перевертня!» [2, с.299]. Даний фрагмент не дублюється англійською мовою, але читач розуміє значення речень через контекст. Це стає очевидним тому, що далі автор описує полум'я, дим, світло, попел та іскри.

2. Заклинання Гендальфа перед брамами Морії: «*Annon edhellen, edro hi ammen! Fennas nogothrim, lasto beth lammen!*» – «Ельфійська брама, відкрийся для нас зараз! Двері народу гномів, прислухайтесь до мого слова!» [2, с. 307], але вони не відчинилися відразу. Він повторював ці слова в різному порядку змінюючи темп та пробуючи інші заклинання. Контекст допомагає зрозуміти читачу данні вирази, але досконалий переклад репрезентований у власному словнику Дж. Толкіна в кінці оригінальної книги. Письменник висвітлює не тільки тлумачення слів, а є й опис фонетичного та граматичного аспектів ельфійської мови. Слід зазначити, що детально продемонстровано сімейні зв'язки, хронологія подій та календарі.

3. Гендальф знову підійшов до стіни, вдарив посохом і наказовим тоном заговорив: «*Edro, edro!*» – «Відчиняй, відчиняй!» [2, с. 307]. Читач зорієнтований тому, що даний фрагмент трансформований в англійську мову.

4. З тіні дерев почувся голос, який наказав: «*Daro!*» – «Стій!» [2, с. 342]. Леголас від здивування та страху впав на землю та притиснувся до стовбура дерева. Читач з легкістю сприймає даний вираз завдяки тому, що герой відтворив репліку англійською мовою.

5. Фродо побачив ельфа, який прошепотів: «*Yrch!*» – «Орки!» [2, с.345, 386]. Герой художнього твору відчув небезпеку дивлячись в темряву затамувавши подих. Це було попередження. Дана назва

фантастичних істот репрезентована у словнику ельфійської мови, а також дублюється англійською.

6. Біля підніжжя пагорба Фродо побачив, як Арагорн стояв з золотою квіткою в руках оповитий спогадами і сказав: «*Arwen vanimelda, nama'rie !*» – «Прекрасна Арвене, прощай!» [2, с. 352]. Даний вираз є відсилкою до минулого Арагорна, тому стає зрозумілий контекст цього фрагменту, який репрезентований у тлумачних словниках ельфійської мови.

7. Ельфи співали: «*Mithrandir, Mithrandir!*» – «Гендальф!» (інші назви цього персонажу налічують майже десяток імен: Gandalf the Grey, Greyhame, Grey Pilgrim, Grey Wanderer, Gandalf the White, the Wise, White Rider, Leader of the Company) [2, с. 359, 494, 541]. Ім'я одного з головних героїв продемонстровано у тлумаченнях імен та назв в кінці книги.

8. Звернення Глорфінделя до його коня: «*Noro lim, noro lim, Asfaloth!*» – «Скачи швидко, скачи швидко, Асфалоте!» [2, с. 213]. Читач спочатку читає заклик англійською, а потім – інтерпретацію ельфійською.

9. Фродо почув, як ельфи співали: «*A Elbereth Gilthoniel!*» – «О Елберете, Запалювачка Зірок!» [2, с. 79], але розумів не всі слова з пісні. Читач може ознайомитися з іменами у розділі тлумачення імен, який був створений Дж.Толкіном.

Аналізуючи вищезазначені приклади ельфійської, мови стає очевидним і те, що в деяких прикладах одиниці загальноживаного стилістичного рівня та полісемічні слова насичують лексичний склад діалогу. Дане явище дає змогу використовувати невелику кількість лексем, щоб описати найрізноманітніші ситуації. В контексті діалогу герої чітко та однозначно сприймають предану інформацію. Наприклад:

10. Ельронд розповів, що Голлум володів перснем тривалий час. Гендальф зазначив, якщо перстень попаде в полум'я можливо буде прочитати: «*Ash nazg durbatulu'k, ash nazg gimbatul, ash nazg thrakatulu'k agh burzum-ishi krimpatul*» – «Один перстень, щоб керувати ними всіма; один перстень, щоб знайти їх; один перстень, щоб привести їх усіх і зв'язати їх у темряві.» [2, с. 254].

Читач має змогу побачити продубльований фрагмент англійською мовою.

Таким чином з проаналізованої вибірки можна зробити висновок, що іншомовна комунікація між різними істотами в науково-фантастичній літературі базується на спрощених, повторюваних лексемах. Герої демонструють розуміння емоційного підґрунтя завдяки інтонації, яка виражена окличними формами та вигуками у художньому

творі. Не менш важливим є контекст, оскільки однією з головних ознак мовлення є ситуативність.

Іншомовна комунікація в художньому тексті зрозуміла читачу з деяких причин. Автор репрезентував фрагменти «чужої» мови у власному словнику, в якому продемонстровано усі аспекти. При цьому контекст відіграє значну роль і у деяких випадках надмірні тлумачення можуть стати зайвими. Для покращення візуального сприйняття читачем іншомовну комунікацію одразу відтворено англійською мовою.

Список використаних джерел:

1. Кухаренко В. А. Интерпретация текста. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностр. яз.». 2-е изд., перераб. М.: Просвещение, 1988. 192 с.
2. Carpenter H. J.R.R. Tolkien: A Biography. William Morrow; Reprint edition, 2000. 304 p.
3. The Letters of J. R. R. Tolkien / ed. H. Carpenter, C. Tolkien. – L.: HarperCollins, 2006. – 502 p.
4. Tolkien J.R.R. The Lord of the Rings. London. HarperCollins Publishers, 2005. 1210 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-25>

Мигун М. Д.

*аспірант кафедри політичних наук і права,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА МОВНЕ ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

Обумовленість розгляду етнонаціональної політики Одеського регіону пояснюється відразу декількома факторами: починаючи від адміністративного значення області, закінчуючи потужним міжнародним торговельним зв'язком з багатьма регіонами світу. Історичний розвиток та розташування області на лінії перетину міжнародних комунікацій дали можливість на існування своєрідного етнонаціонального складу області. У сенсі цього слова існують свої пояснення: Одещина – найбільший прикордонний регіон, який по суші межує з Молдовою та Румунією, завжди славився багатством на населення національних меншин та дислокації етнічних груп. Метою